

Основою феноменологічної соціології послужила феноменологія Е. Гуссерля. Саме він поставив проблему кризи європейської науки, розробив важливе поняття «життєвого світу» і обґрунтував необхідність для соціальних наук звернутися до дорефлексивного повсякденного життя людини [14]. Він показав, що наука, яка насправді повинна служити цілям повсякденного життя, фактично абстрагується від нього.

Висновки

Тема повсякденності на сьогоднішній день все більше входить в різні соціогуманітарні науки, привертає увагу вчених, і визнання її значущості в бутті людини знаходить велику силу. Проте ступінь вивченості впливу цього феномена на соціальні процеси поки що недостатня. Це пов'язане з певними труднощами, викликаними латентністю, непомітністю, звичністю повсякденного буття, а також багатоаспектністю цього феномена і неоднозначністю його оцінок. Повсякденність вимагає міждисциплінарних досліджень, залучення різних методологічних принципів. Для формування чітких уявлень про процеси, необхідне використання даних як гуманітарних, так і природничих наук, оскільки розуміння повсякденності можливе тільки на основі залучення міждисциплінарних підходів. При вивченні повсякденності потрібне взаємне накладання одна на одну матриці соціально-економічних відносин, матриці цінностей, структури матеріального середовища, соціальної стратифікації, матриці культури.

О.В. Кононенко

ПОВСЕДНЕВНОСТЬ В МАССОВОМ ОБЩЕСТВЕ

Анализируется противоречивое и многозначное воздействие повседневности в массовой культуре современного общества.
Ключевые слова: повседневность, массовое сознание, массовая культура, повседневное бытие.

O. Kononenko

DAILY IN THE MASS SOCIETY

Contradictory and multivalued influence on dailies in the mass culture of modern society is analysed.

Keywords: routine, mass consciousness, mass culture, everyday life.

УДК 141.7 : 930.1 (045)

М.В. Лукашенко

ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОСТІ В СВІТЛІ ФІЛОСОФСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. Стаття присвячена аналізу специфіки та стадіальності становлення соціальності під кутом зору філософських концепцій різних епох. Обґрунтовується логіка формування різних парадигм соціальності в контексті їхніх культурно-історичних і духовних передумов.

Ключові слова: соціальність, особистість, соціальне, індивідуальне, макроредукціонізм, мікроредукціонізм.

Вступ

Соціальність, як одна з вузлових проблем соціальної філософії, відрізняється багатовекторністю підходів до її розв'язання. У сучасній філософській думці дотепер не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «соціальність», тим більше не визначена методологія її дослідження. Водночас, сучасність характеризується високою складністю та мінливістю, а дискурс соціальності втрачає системотворче ядро змісту. Все гостріше постає питання трансформації соціальності, її кризи, що потребує

Список літератури

1. Бодрийяр Ж. Прозрачность Зла / Ж. Бодрийяр. – М.: Добросвет, 2000. – 258 с.
2. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознанием / С.Г. Кара-Мурза. – М.: Эксмо, 2000. – 864 с.
3. Моль А. Социодинамика культуры [Пер. с фр.; предисл. Б. В. Бирюкова. Изд. 3-е] / А. Моль. – М.: Издательство ЛКИ, 2008. – 416 с.
4. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М.: АСТ, 2009. – 288 с.
5. Грушин Б.А. Массовое сознание / Б.А. Грушин. – М.: Политиздат, 1987. – 368 с.
6. Вальденфельс Б. Повседневность как плавильный тигль рациональности / Б. Вальденфельс. // СОЦИОЛОГОС : Сб. ст. / Сост., общ. ред. и предисл. В.В. Винокурова, А.Ф. Филиппова. – М., 1991. – С. 39-50.
7. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. – М.: Медиум, 1995. – 323 с.
8. Шюц А. Избранное: Мир, светящийся смыслом / А. Шюц. – М.: РОССПЭН, 2004. – 1008 с.
9. Снарская Е.В. Нерефлексивный характер массового сознания как характеристика повседневности / Е.В. Снарская. // Теория и практика общественного развития. – 2013. – № 10. – С. 35-37.
10. Фролова С.М. Повседневность как основа институализации общества / С.М. Фролова. // Изв. Саратовского ун-та. – 2012. – Т. 12. – Сер. Философия. Психология. Педагогика. – Вып. 3. – С. 57-61.
11. Фролова С.М. Повседневное бытие общества / С.М. Фролова. – Саратов: ИЦ «ПАТА», 2011. – 218 с.
12. Ревко П.С. Искусственные интеллектуальные системы и повседневная жизнь человека / П.С. Ревко. – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 130 с.
13. Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии / Г. Гарфинкель. – СПб.: Издательский дом «Питер», 2007. – 335 с.
14. http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/revko/02.php - Шюц А. Структура повседневного мышления / А. Шюц. // Социологические исследования. – 1988. – № 2. – С. 129-137.

актуалізації цієї проблеми в наукових розвідках.

Постановка проблеми

Метою статі є відтворення логіки формування соціальності в дзеркалі філософської традиції.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблема соціальності вирізняється плюралізмом підходів щодо сутності, суспільної значущості та перспектив трансформації цього феномену. Щодо становлення феномену соціальності, то зазвичай виокремлюють метафізичний, класичний та некласи-

чний етапи цього процесу. У метафізичній традиції проблема соціальності (без її понятійного означення) пов'язувалась більше не з людською природою, а із зовнішніми архетипами Бога, Космосу, Природи, які визначають впорядкованість, соціопорядок, тотальність і незмінність соціального, залишаючись при цьому поза структурою соціального простору, якому повинна підкорятися людина. Класична традиція тлумачення соціальності, виражаючись мовою образів і метафор, наближується до просторових образів приміщень, перегородок соціальних структур (метафора Л. Феврома, як «комод з червоного дерева»). Для неklasичних концепцій ближчий постмодерністський образ «розсипаної соціальності», нібито облетіле з дерева осіннє листя, змальований Ф. Анкерсмітом [5, с. 18]. Окрім цього, в сучасній філософії плідним вважається антропологічний підхід, пов'язаний з пошуком «ядра» соціальності в самій особистості: її морально-етичній сфері (П. Тілліх, В. Гюсле), емоційній складовій – бажаннях, почуттях (К. Льюїз), вольовій сфері (Ф.Тьоніс, М.Вебер), раціональній – усвідомленому виборі (Т. Гоббс) або біологічній складовій – інстинктах, потребах, в тому числі й альтруїзмі, як результаті природного добору (З. Фрейд, Е. Фромм, Ф. Фукуяма та ін.).

Основна частина

Розглядаючи історію становлення парадигми соціальності в західній філософії, необхідно враховувати, що її термінування почалося нещодавно. Власне соціальність, в сучасному її розумінні, є новоутворенням епохи Модерну, а до цього часу йшлося здебільшого про природну соціальність, так би мовити, до-соціальність. Зокрема, в давньогрецькій філософській думці зразки соціальності оберталися навколо ідей соціопорядку. Виходячи з єдності буття, різноманітність реально існуючих предметів розглядалась як така, що є цінною лише через спорідненість з «єдиним» буттям. Свобода індивідуума («атомоса») є окремим виявом цієї спорідненості, а будь-яка його окремішність загрожує порушенню гармонії й руйнації людини та суспільства. Місце людини в такому об'єднуючому світі – тема давньогрецької трагедії, яка й започаткувала термін «особистість» (πρόσωπον) для позначення «маски», що не стосувалася справжньої іпостасі людини. Відомо, що саме в театрі людина мала можливість повстати проти гармонійної єдності, яка придушувала раціональною й моральною необхідністю [6]. Так, Гераклітом і Демокритом соціальність людини пов'язувалась із її природною організацією, вкоріненою в двох ідеальних першоелементах, які все об'єднують та роз'єднують – любові (філії) і ворожнечі (нейкос). Аристотель наполягав, що людина, за власною природою, створена для співжиття з іншими та онтологічно й функціонально призначена бути частиною чогось «вищого» – держави. Платон в «Законах» формулює такий висновок: не світ існує для людини, а людина для світу [12].

Аналогічні тенденції спостерігаємо у давньоримській філософії. Марк Аврелій формулює їх так: «люди існують один для одного». Суспільно-організаційна за своїм характером римська думка, зосереджується на стосунках людини з іншими, на здатності об'єднуватися, вступати у контакти, за-

сновувати *collegia*, організовувати життя в державі. Особистість (*persona*) тут може грати багато різних ролей, але свободою користується не особа, а впорядкована сукупність людських стосунків – група, держава, що визначають її межі. Впорядковане ціле надає людині підтвердження та захист її власної ідентичності, робить її тим, ким вона є [6].

Деяко змінюються акценти щодо даної проблеми у візантійській християнській традиції. Тут соціальність реалізується через Еклесію, синергію, літургію («спільну справу») за допомогою яких долаються бар'єри смерті у спільності Церкви Воюючої і Церкви Торжествуючої. В цей період об'єднання (а відповідно й відокремлення) відбувається за критерієм приналежності до Церкви. Близькість людей один до одного (як образ соціальності) визначалась аввою Дорофієм Палестинським, через їх близькість до Бога – чим ближче до Бога, тим ближче один до одного. І чим ближче люди намагаються бути один до одного («...кожний намагайтеся мати єднання один з одним»), тим більше вони з'єднуються з Богом. Відповідно, віддаляючись від Бога й повертаючись до зовнішнього, люди віддаляються й один від одного [13, с. 71]. Тобто, в християнстві людина має прагнути обоження в єдності кафолічної Церкви, тіло якої є неподільним. Водночас, як справедливо зауважує дослідник культури цього періоду Л. Дюмон, саме християнство зіграло головну роль в перетворенні традиційного суспільства, основаного на принципах холізму, в сучасне суспільство, з його принципами індивідуалізму [2]. Загальновизнано, що християнство сакралізує цінність людини в її особистісних зв'язках з Богом. Після Реформації, коли спасіння стає особистою справою кожного, це й стає наріжним каменем Бого-людських стосунків. Проте християнська традиція дотепер зберігає й іншу формулу соціальності, що залишилась актуальною для Східного християнства – «без Церкви немає спасіння» (св. Іларіон Троїцький).

В епоху Відродження ідеї соціопорядку набувають нового індивідуалістично-гуманістичного звучання людської властивості, тобто суспільної соціальності на мікрорівні, закладеної в кожному. Ця ідея обґрунтовується у працях Ф. Фічіно, Пліфона, М. Кузанського. У філософії Нового часу, при збереженні індивідуалістичних і суб'єктивістських тенденцій у Р. Декарта, Т. Гоббс, Б. Спіноза, Г. Лейбніца, Дж. Берклі, Д. Юм, І. Кант, Й. Фіхте, Ж.-Ж. Руссо, людина залишається частиною суспільства. Це пояснюється тим, що реалізація технічних винаходів вимагає співпраці багатьох індивідуумів, організованих під єдиним керівництвом. Розвиток техніки спрямовується проти індивідуалізму, вимагаючи міцної суспільної структури. Хоча самозбереження розглядається як основний мотив людських прастростей і поведінки, але людина асоціює реальне й позитивне з тим, що об'єднує нас з цілим, а не з тим, що зберігає ілюзію відокремленості. Водночас виникнення протестантизму як ідеологічного відповідника капіталізму збільшує й поглиблює суб'єктивізм, який невпинно штовхає до соціальної ізоляції особистості [14].

Більш детально, названі тенденції спостерігаємо у філософії Ш. Монтеск'є, в якій обґрунтовується

поняття «досупільної людини» – людини в її природному стані, людини як такої (власне, спроба увявити людину, абстрагуючись від людського суспільства). Ця людина не є войовничою, далека від балансування «на грані війни всіх проти всіх», тобто, не має на меті ворогувати з іншим. Утім, філософ наголошував, що об'єднавчим чинником для його сучасників є, так би мовити, дух нації, який передбачає певний спосіб життя, дії, мислення, почуття й суспільних відносин та моделює певну спільноту людей, в певному географічному, історичному, релігійному контекстах [1, с. 43]. Навпаки, на думку Т.Гоббса, природним станом людини є «війна всіх проти всіх», що робить життя звірячим і коротким. Не випадково, рівні від природи люди, хоча і є ізольованими індивідами, під страхом самознищення, для встановлення порядку мають заключити «суспільний договір», делегуючи частину своїх прав могутньому Левіафану – державі. Керуючись інстинктом самозбереження, люди хочуть утримати власну свободу й здобути владу над іншими, але мають обмежувати себе через підкорення владі, обраній більшістю, аби захиститися від всезагальної війни. Підсумовуючи, основою солідарності стає страх за життя.

На думку фундатора німецької класичної філософії І. Канта, в природі людини закладено зерно розбрату, з якого власним розумом, заради згоди (мети родового призначення), людина має удосконалюватися через розвиток культури. Проте тваринність в людині сильніша. Як узагальнив цю ідею І. Канта В.А. Роменець, «спотворення волі людини виявляється у відверненні від близьких, у потягах до безумовної свободи, незалежності, а далі – у непереборному прагненні володарювати над іншими істотами, рівними з нею за природою» [15, с. 671]. Відвернення цих загроз І. Кант вбачає у збереженні цілісності людської спільноти, яка в своєму розвитку має досягти побудови всезагального правового громадянського суспільства, що складається з діючих людей, які наділені свободою волі і вибору. У Г. Гегеля, в його розгляді історії, як «розвитку Духу в часі», у досягненні та здійсненні свободи людини, спостерігаємо аналогію із діалектикою людської соціальності. Порівнюючи різні спільноти, філософ обґрунтовує такі парадигми: потенційну можливість бути вільним лише в собі (східне суспільство); свободу групи людей (греко-римське суспільство); свободу людини бути вільною і рівною з іншими через свою свободу (германсько-християнське) [4, с. 70-72]. Насамкінець, представник матеріалістичної традиції в німецькій класичній філософії Л. Фейербах, основу сутності людини вбачав лише в спільності, єдності людини з людиною, що ґрунтується на відмінності Я та Ти. Узагальнюючи, в історії західноєвропейської філософської думки, починаючи з доби Античності до доби Нового часу, щодо феномену соціальності виокремлюються принаймні три основних підходи: космоцентризм, теоцентризм і антропоцентризм, що фіксують основні донаукові «ядра» соціальності: космос, Бога чи саму людину.

З початком новочасних конкретно-наукових розвідок погляди на соціальність розвиваються за кількома сценаріями. Новий час характеризується почат-

ком індустріального періоду, з вириванням коренів, відокремленням робочих місць від сімейної справи, домашнього господарства, що супроводжується суспільними трансформаціями й, повсюдно, бідністю. Саме в цей період актуалізується ідея соціальності, як нової якості не тільки особистості, але й суспільства. Соціально-історичні процеси того часу створюють нові умови людського співжиття, спілкування, зв'язків. Людина має обрати місце та докласти зусиль для інтеграції у ту чи іншу групу. Показовою в цей період стає позиція О. Конта, як прихильника «єдності людей і суспільних явищ, єдності всієї історії» [1]. На його думку, людство є всесвітньою сім'єю, але люди не в достатній мірі є братами. Соціальність людини «розквітає» в стабільному суспільному порядку і в її незмінній природі, яка проявляється у діяльності й почуттях (егоїстичних і альтруїстичних). Розум людини, її діяльність і емоційність змінюються історично й поступово розвиваються до альтруїстичних схильностей (прив'язаність, шанобливість, доброта, безкорисливість і любов), але людина ніколи мимоволі не перестане бути егоїстом у своїй основі. Суспільство, що відповідає людській природі, має включати в себе панування сили та її корекцію, духовний вплив, який є подвійним, з одного боку, розуму, а з другого, – почуття, прив'язаності, любові. Люди мають бути об'єднані переконаннями та єдиною метою – любов'ю. Спадкоємність поколінь і продовження живими думок мертвих є основними інструментами людської цивілізації [1].

Наукова й філософська думка Нового часу відтворила класичний підхід до дослідження соціальності. Погодимось з сучасним дослідником соціальної взаємодії О. С. Мантуровим, що названий підхід ґрунтувався на методології макроредукціонізму та мікроредукціонізму [11, с. 12]. Макроредукціонізм покладений в основі позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер), структурного функціоналізму (Е.Дюркгейм, Т.Парсонс), структуралізму (К.Леві-Строс), марксизму (К.Маркс), системних теорій. Дана методологічна установка (реіфікація) виділяє примат соціальної структури над діяльністю людини, зводить індивідуальне до універсальних схем. Соціальність розглядається як те, що існує над людьми й примусово нав'язує їм певні правила діяльності. Мікроредукціонізм притаманний «розуміючій соціології» (М.Вебер), неомарксизму Франкфуртської школи (Т. Адорно, Г. Маркузе, Е. Фромм), герменевтичній соціології (В. Дільтей, Г. Гадамер, П. Рікер), феноменологічній соціології (А. Шюц), біхевіоризму (Б. Скіннер), символічному інтеракціоналізму (Дж. Мід, Ч. Кулі), соціальному конструктивізму (П. Бергер, Т. Лукман). Методологічна установка волюнтаризму пояснює соціальні явища на основі поведінки, установок, здібностей, принципів взаємодії індивідів, а соціальні інститути розглядає як певні абстрактні моделі, призначені інтерпретувати факти індивідуального досвіду (М. Вебер). Соціальність розглядається як якість людини й те, що існує через людей, соціальне редукується до волі й якостей індивідів, їх дій та зв'язків, що створює та спрямовує соціальні структури [11].

Справжню плуралізацію й водночас фрагментацію підходів до феномену соціальності спостері-

гаємо у XX столітті, коли вона стає предметом особливої уваги не тільки філософів, але й представників різних галузей наукового знання. В цей час відбувається зміна типу суспільства, а відтак девальвуються принципи, що цементували «індустріальне суспільство»: концентрація, централізація, синхронізація, спеціалізація, стандартизація, максимілізація. Натомість формуються нові: децентралізація, десинхронізація та інші, що створюють нову реальність соціального спів-буття. Соціальність і її структурні властивості аналізуються через прояви міжособистісної взаємодії, стосунки з природою, соціальними продуктами тощо.

Сучасні біологізаторські концепції розвивають ідею визначеності, взаємозв'язку соціальності людини та її природи, висловлену ще досократиками, а також філософами доби Просвітництва, які вважали, що соціальність має бути організованою за натуралістичними або космічними принципами. Так, соціальний феномен розглядався як кульмінація біологічного феномену П. Тейяром де Шарденом [16]. Плюралістично розставляються акценти щодо взаємовпливу та взаємопов'язаності соціальних якостей і рефлексів, інстинктів, потреб у З. Фрейда, К. Г. Юнга, А. Адлера, У. Джеймса, У. Мак-Дугала, Б. Скіннера, Е. Фромма, К. Роджерса, А. Маслоу та інших. Психоаналітики наголошують на негативному впливі соціуму на вроджені природні потреби людини. Гуманістично спрямовані автори розглядають потреби людини як фактори впливу на формування соціальної взаємодії, розкриваючи їх амбівалентний: конструктивний (або деструктивний) потенціал у разі відповідно задоволення (чи незадоволення) базових людських потреб.

Сьогодні як «вузол» соціальності розглядається людина, яка стягує на собі схеми і наповнює їх діяльністю, що дозволяє соціальності відбуватися й відновлюватися в чітких формах (Е. Гідденса, Ю. Хабермаса, П. Бурдьє) [8]. Людина, за образним виразом М. Мамардашвілі, розіп'ята між природним і неприродним світом і кожний в напруженні тримає разом свою психофізичну і людську природу. Розіп'ята між натурою та своєю нескінченністю, основа якої задається символами [10, с. 41-67]. В людині стягується природна та надлюдська соціальність.

Не випадково іншим актуальним дискурсом означеної проблеми є співвідношення соціалізації та самореалізації. Питання звільнення особистості для самореалізації (навіть тотальним супротивом, «Великою відмовою» стосовно соціального системи) стало осьовим для філософів другої половини XX століття: Д. Белла, Г. Маркузе, Ж. Еллюля, А. Маслоу, Е. Фромма та інших. На думку В. В. Ляха, воно залишається актуальним і в новому суспільстві, коли зберігаючи дві протилежні тенденції: одна, зумовлена прагненням звільнитися від домінуючих структур попереднього індустріального суспільства й тому зорієнтована на самореалізацію як вседозволеність, а друга, звернена до самореалізації як до певної форми самовдосконалення, що передбачає зростання креативності, відповідальності, гнучкості у прийнятті рішень тощо [9, с. 13]. З одного боку, від людини вимагається усвідомлення форм залежності, розуміння їх як відчуження від справжнього призначення

людини, при тому, що вони набули такої досконалості форм впливу, що людині навіть подобається робити те, що від неї вимагає суспільство (Ж. Еллюль). З другого боку, виникає проблема кризи соціальності, коли особистість атомізується, руйнується її соціальна домінанта, зв'язки стають тимчасовими й поверхневими. Даний парадокс схожий із згаданим Ж. Липовецьки прихованим подвійним значенням персоналізації – загальним процесом поступового звільнення від заборон і табу, що поступово перетворює всі сфери суспільного й приватного життя. Принагідно зауважимо, що у французькій мові слово «personne» має кілька значень: «персона» як людина, особа і «персона» як ніхто, що-небудь тощо. В такому випадку персоналізація стає не лише індивідуалізацією, тобто сприйняттям цінностей через світогляд окремої особистості, але й спустошенням, перетворенням в ніщо, зникненням [7, с. 8].

Користуючись згаданим вище підходом О. С. Мантурова, відмітимо, що сучасна філософія та конкретно-наукове знання послугуються неklasичною та постklasичною моделями структурування соціальності. Зокрема, неklasична стадія характеризується методологічною установкою на інтегративний підхід (мезоредукціонізм), редукцію до «серединного рівня» структурування соціальності, в якому максималізм втрачується всі її прояви. Соціальність розуміється більше як умови результативності соціальних процесів. Виникає суб'єкт-суб'єктна парадигма сприйняття соціальності, розділеної між суб'єктами, які мають різні образи соціальної реальності. Відбувається онтологізація структур соціальності, увага з суб'єктивності індивідів (психологізації) зміщується на суб'єктність, як силу і форму розвитку соціальності [11, с. 25]. Даний підхід властивий «багатовимірній соціології» (Дж. Александер), комунікативним концепціям структурування соціальності, коли комунікація перетворює соціальність в метадискурс (М. Фуко, Ж. Деррида, Ю. Хабермас та ін.), в текст (М. М. Бахтін), теорії структурації (Е. Гідденс), генетичному структуралізму (П. Бурдьє).

Постklasична стадія гіпотетично пов'язана із створенням єдиної картини соціальності. Її метою є розв'язання питання співіснування множин і формування нових зразків співіснування соціальних систем, суб'єкт-суб'єктна схема поступається полісуб'єктній. За таких умов бажаним подальшим вектором розвитку соціальності, за образним висловом В. В. Ляха, є ситуація, коли сьогодні на фоні какофонії з'являється поліфонія соціальності. «Полісуб'єктність» індивіда, як приналежність до людства, до певної кількості соціальних підгруп, обумовлює виокремлення горизонтальної та вертикальної суб'єктності. Втім, коли полісуб'єктність стає занадто «полі», тоді важко знайти союзників, виникає потреба в інших основах для об'єднання суспільства при умові збереження попередньої вертикальної соціальності [3]. Концепція полісуб'єктної соціальності є спробою подолання опозицій соціального й індивідуального, зовнішнього і внутрішнього, спробою вийти за рамки конструктів, що редукують соціальність до зовнішніх по відношенню до індивіда структур або «двоічних» схем взаємодій (діалогічних, комунікативних та ін.).

Висновки

Відтворення логіки формування соціальності в дзеркалі філософської традиції виявило поступове ускладнення цієї парадигми відповідно до вимог часу та духовних цінностей відповідних епох. Тлумачення соціальності є багаторівневим, із врахуванням зв'язку між системою суспільства, життям людей, їх взаємодії, самореалізації, системи цінностей і віри. Зміни в методології соціально-філософського пізнання щодо соціальності у XX столітті пройшли шляхом редуцїоністських процедур, холізму та системності, створення схем соціальної й комунікативної дії, діалогічних уявлень, схем людської самореалізації, її опосередкування, що забезпечують соціальне відтворення. На наш погляд, плідним і перспективним для системного дослідження соціальності є підхід, який розрізняє метафізичну, класичну, некласичну та посткласичну стадії її структурування, що прояснює закономірності її становлення в контексті соціальної динаміки.

Список літератури

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Пер. з фр. Г. Філіпчука. – К.: Юніверс, 2004. – 688 с.
2. Бенуа А. Contra Liberalism / режим доступу: <http://www.sorokinfond.ru/index.php?id=875>.
3. Василенко Ю.В. «Полисубъектность» в категориях философии и политики // Толерантность и полисубъектная социальность. Материалы конференции. – Екатеринбург: Изд-во Уральского университета, 2001.- 211 с. / режим доступа: <http://www.novsu.ru/npe/files/um/1412/bg/shell/arh/stat/staty/Tolерантность%20и%20полисубъектная%20социальность.%20Материалы%20конференции.htm>
4. Гегель Г.В. Лекции по философии истории / Пер. Ю.В.Перов, К.А.Сергеев. – СПб.: Наука, 2000. – 479 с.
5. Гусева И.И. Стратегии исследования в социально-гуманитарных науках: философско-эпистемологический анализ: дисс.... доктора философских наук: 09.00.01. – Саратов, 2008. – 334 с.
6. Иоанн (Зизиулас), митр. Личность и бытие / Перевод с английского С. Чурсанова // Богословский сборник. – М.: Изд-во Православного Свято-Тихоновского Богословского Института, 2002. – Вып. X. – С. 22-50 / режим доступа: <http://pstgu.ru/download/1172753152.ziziulas.pdf>
7. Липовецки Ж. Эра пустоты: эссе о современном индивидуализме / Пер. з фр. В.В.Кузнецова – СПб.: Владимир Даль, 2001. – 336 с.
8. Логинов А.В. Толерантность, полисубъектность и социальная метафизика: постановка проблемы // Толерантность и полисубъектная социальность. Материалы конференции. – Екатеринбург: Изд-во Уральского университета, 2001. – 211 с./ режим доступа: <http://www.novsu.ru/npe/files/um/1412/bg/shell/arh/stat/staty/Tolерантность%20полисубъектная%20социальность.%20Материалы%20конференции.htm>
9. Лях В. В. Свобода самореализации у контексті інформаційно-комунікативних процесів // Мультиверсум: філософський альманах / Гол. ред. В. В. Лях. – Вип. 73. – 2008.- № 73. – С. 3-26.
10. Мамардашвили М. Вильнюсские лекции по социальной философии: (Опыт физической метафизики). – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2012. – 320 с.
11. Мантуров О. С. Альтернативные модели структурирования социальности / О. С. Мантуров // Известия Уральского государственного университета. Сер. 3, Общественные науки. – 2011. – № 2 (91). – С. 11-27.
12. Платон. Законы. / режим доступа: http://www.lib.ru/POEEAST/PLATO/zakony.txt_with-big-pictures.html.
13. Преподобный Дорофей, авва Палестинский Душеполезные поучения и послания с присовокуплением вопросов его и ответов на оные Варсонофия Великого и Иоанна Пророка. – Минск: Изд-во «Белорусский Дом печати», 2006. – 208 с.
14. Рассел Б. История западной философии. В 3 кн.: 3-е изд., испр. / Подгот. текста В. В. Целищева. – Новосибирск: Изд-во Новосиб. ун-та, 2001. – 992 с. / режим доступа: http://krotov.info/library/17_r/as/rass_00.html
15. Роменець В.А. Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2006. – 1000 с.
16. Тейяр де Шарден П. Феномен человека / П. Тейяр де Шарден. – М.: Наука, 1987. – 240с.

М.В. Лукашенко

ТОЛКОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОСТИ В ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ

Рассмотрены специфика и стадийность становления социальности в зеркале философских учений. Обосновывается логика формирования основных парадигм социальности в контексте культурно-исторических и духовных предпосылок разных эпох. Рассматривается системный подход к формированию социальности через смену метафизической, классической, неклассической и постклассической стадии ее структурирования.

Ключевые слова: социальность, личность, социальное, индивидуальное, макроредукционизм, микроредукционизм.

M. Lukashenko

INTERPRETATION OF SOCIALITY IN PHILOSOPHICAL TRADITION

The specificity and phase development of sociality as mirrored in philosophical studies have been examined in the article. Basic paradigms of sociality and their logical grounds of formation in context of their cultural, historical and spiritual preconditions of different epochs are substantiated. A systemic approach to the formation of sociality through the change of metaphysical, classical, non-classical and postclassical stages of its structuring is considered.

Keywords: sociality, personality, social, individual, makroreductionism, mikroreductionism.

УДК 316.64:17.024.1(045)

С.С. Орденюв

РЕЦЕПЦІЯ СУСПІЛЬНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ У СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИХ ТЕОРІЯХ НОВОГО ЧАСУ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. У статті здійснюється соціально-філософська реконструкція рецепції суспільної правосвідомості в епоху Нового часу.

Ключові слова: раціоналізм; емпіризм; сенсуалізм; секуляризація свідомості; пантеїзм; детермінізм; права і свободи; суспільна правосвідомість; громадянське суспільство.

Вступ

Філософія класичного періоду зробила вагомий внесок в історію людської цивілізації. Філософські ідеї тієї доби вплинули на формування сучасних

поглядів щодо прав людини, свободи і рівності індивідів перед законом, правової держави тощо. Але ці ідеї, що отримали свого найвищого розвитку в період модерну, мали своїм витоком більш ранній період